

Варецька О.

**РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ О.В.ВАРЕЦЬКОЇ «РОЗВИТОК
СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ
ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ
ОСВІТИ» (ЗАПОРІЖЖЯ: КРУГОЗІР, 2015. – 532 С.)**

Монографія Варецької Олени Володимирівни «Розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи у системі післядипломної педагогічної освіти» є ґрунтовним науковим дослідженням, результатом тривалої праці та набутого досвіду автора в царині післядипломної освіти вчителів та навчання молодших школярів, праця, у якій вперше в педагогічній думці означена проблема розглядається в комплексі. Це, без перебільшення, нове явище в проблемі соціальної компетентності освітянських кадрів. Особливість книги полягає в тому, що її автор глибоко занурилася в актуальне питання не лише з точки зору теоретико-методологічних підходів, а й розкрила його практичний аспект.

Кардинальні зміни, які відбуваються в соціокультурному просторі нашої держави, Європейського Союзу і світу, потребують формування якісно нового соціально орієнтованого стилю мислення й поведінки, що забезпечать молодим українцям успішність у навчанні, професії та житті в постійно змінюваних умовах.

Звернення до особистості вчителя початкової школи є закономірним, адже він разом з батьками повинен дбати про одночасне зміцнення афективних і когнітивних здібностей молодших школярів, формування їхньої соціальної компетентності, відповідного алгоритму соціальної поведінки і взаємодії, морально-духовних якостей, цінностей, ідеалів, символів, критеріїв оцінок, що діятимуть на протязі їхнього життя.

Для виконання цієї важливої функції вчитель повинен бути професійно підготовленим, мати необхідні знання уміння і навички до саморозвитку, самоуправління, досягнення соціального успіху, реалізації ефективної соціальної взаємодії, здійснення лідерських

функцій, прогнозування наслідків соціальної поведінки й розвинену соціальну компетентність, оскільки у виховних практиках надзвичайне значення має особистий приклад.

На фоні недосконалості професійної підготовки у системі фахової освіти, тенденції «старіння» педагогічних кадрів (у галузі близько 66% вчителів, які мають педагогічний стаж понад 20 років, у тому числі майже 11% пенсіонерів), необхідності постійного оновлення знань, розвитку компетентностей у рамках підвищення кваліфікації зростає цінність системи післядипломної педагогічної освіти як найбільш гнучкої освітньої ланки, яка здатна швидко реагувати на інтеграційні процеси, навчальні та соціальні потреби педагогів, своєчасно корегувати особливий ансамбль духовності, соціальності, створити умови для розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи як повноцінної та невід'ємної складової ефективної професійної підготовки в інфраструктурі життєзабезпечення розвитку особистості. У цьому її цінність і необхідність її як складової соціального інституту освіти, оскільки вона обслуговує протягом життя усіх без винятку суб'єктів господарювання, впливає на сім'ю, охоплює учасників малого, середнього і великого бізнесу, формує лідерів територіальних громад і органів місцевого самоврядування, живить керівництво підприємствами, територіями, державними установами, міжнаціональними та наднаціональними об'єднаннями, що інтенсивно формуються у ході глобалізації світової спільноти.

Наукова проблематика монографії обумовлена недостатнім вивченням феномену соціальної компетентності вчителів початкової школи, її розвитку в системі післядипломної педагогічної освіти.

Монографія добре структурована відповідно до мети дослідження. На перший погляд кожний розділ є автономним, але усі вони між собою пов'язані єдиною проблемою. Спираючись на ґрунтовну джерельну базу, зокрема на численні праці вітчизняних та зарубіжних дослідників, автор зуміла об'єктивно дослідити генезу проблеми, проаналізувала, за яких організаційно-педагогічних умов і за наявності яких соціокультурних чинників соціальна компетентність вчителя початкової школи розвивається ефективно у системі післядипломної педагогічної освіти.

Новизна дослідження Варецької О.В. полягає у тому, що розвиток соціальної компетентності вчителя початкової школи є, на її думку, комплексним пролонгованим процесом подальшого післядипломного етапу професійного навчання, який відбувається в курсовий та міжкурсний періоди у формальній, неформальній та інформальній

освіті, ґрунтується на предметних знаннях, збагачених соціальною компонентою, враховує соціокультурну ситуацію.

Соціальну компетентність вчителя початкової школи авторка представляє «парасольковою конструкцією», узагальнюючою, формами прояву котрої є духовна, громадянська, професійна, економічна та ін., в яких соціальна завжди діє як стійка орієнтація особистості на взаємодію, на кооперацію зусиль, гармонійне, справедливе узгодження інтересів, що пронизує всі сфери її життєдіяльності й відповідно має гармонійно розвиватися у різних сферах, напрямках діяльності людини. Особливо цінним в сучасних умовах є акцентування на розвитку громадянськості та патріотизму.

Цікавим здобутком монографії є науково-технологічна система комплексного пролонгованого розвитку соціальної компетентності вчителя початкової школи у післядипломній педагогічній освіті, яка увібрала концептуальні підходи (компетентнісний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, андрагогічний, системний та ін.), структурно-функціональну модель, ґрунтовне науково-методичне забезпечення та організаційно-педагогічні умови такого розвитку.

Автор стверджує, що предметні знання без урахування соціальної компоненти відділені від соціального ґрунту і не сприяють розвитку соціальної компетентності, а залишаються надбаними знаннями заради знань, що призводить до некомпетентності у соціальній, економічній, політичній, духовній, професійній та іншій сферах. Це сьогодні особливо засвідчує криза світової спільноти, що охопила усі сфери життя людини. Її причина не у відсутності фінансів, а від відсталого мислення технократії, що зупинилась у своєму духовному й соціальному розвитку, залишилась біля керма світової спільноти і не здатна встигати за ходом науково-технічного і соціального прогресу.

Підсумовуючи, варто наголосити, що запропонована робота Варецької О.В. є актуальним, самостійним та творчим дослідженням, яке спирається на глибокі теоретичні розробки, аналіз емпіричного матеріалу, узагальнення зарубіжного та українського досвіду. Основні положення та висновки наукової роботи є обґрунтованими й доведеними, їх можна використати для подальших наукових досліджень з проблематики професійної освіти.

Проаналізована монографія, без сумніву, викличе інтерес серед науковців, адже у ній скрупульозно прописана система й механізм розвитку соціальної компетентності вчителів початкової школи в післядипломному процесі. Фактично, це завершена деталізована інструкція, науково-методичний посібник для роботи викладачів вищої

школи не тільки у системі післядипломної освіти, а й у підготовці вчителів, і не тільки початкової школи.

Рецензенти:

Падалка Олег Семенович,
доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України,
заслужений працівник освіти України,
перший проректор НПУ імені М П Драгоманова

Шпак Олександр Тихонович,
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри теорії та історії педагогіки
НПУ імені М П Драгоманова